

BİLECİK
İlinin Kalkınması Hakkında
RAPOR

Hazırlayan

BİLECİK ŞEHRİNİ KALKINDIRMA VE
GÜZELLEŞTİRME DERNEĞİ

Bozkurt Matbaası
Eskişehir — 1962

BİLECİK İLİNİN KALKINMASI HAKKINDA

R A P O R

Büyük Türk devletinin kuruluşunda ve kurtuluşunda tarihi ve millî vazifesini bihakkın yapan yoksun Bileciklilerin yeni Hükûmetimizin de ihmaline uğramaması için haklı isteklerini bu broşürde toplayarak ilgililere sunmaya karar vermiştir.

Bizi böyle bir karara sevkeden 3 sebep vardır :

- 1 — İstiklâl harplerinden bu yana haklı ihtiyaçlarımıza sırt çevrilmiş olması,
- 2 — Yeni kurulan Türkiye B.M.M. nin bazı üyeleri tarafından doğunun kalkınması hakkında hazırlanan kanun tasarısı,
- 3 — Sayın Başbakanın İstanbul sanayicilerine «Doğuya yapılacak yatırımlarda vergi muafiyetiyle beraber bazı yardımların Hükûmet tarafından sağlanacağı vaadidir.»

Bu üç sebep bizleri endişelendirmiş bulunmaktadır. Bu sebeple faaliyetimizi genişletmek ve tesirli bir hale getirmek için işbu broşürü neşre karar verdik.

İsteklerimizi arzetmeden evvel tarihi şehrimizin geçmişteki iktisadî, ticarî ve sanayi durumu ile bugünkü yoksun durumunu kısaca arzda fayda vardır.

Bilecik İstiklâl harplerinden evvel 17 adet Flâtür, İpek, Kadife, Şarap, Rakı ve Nebatî yağ fabrikalarıyla, Büyük ticarethaneleriyle, Dabakhaneleriyle vesair müesseseleriyle batının en gelişmiş şehirlerinden biri idi.

İstiklâl harplerinde mütecavizlere boyun eğmeyen, onların emellerine uşak olmıyan bu şehirde bugün 3 kişi çalıştırarak tek bir tesis yoktur.

Dünnün müreffeh şehri bugünün sefalet nümunesidir. Acıklı bir manzarayı var bu şehrin.

Fertler kendilerini dünyaya getiren, büyüten ve yetiştiren ailesine nâsih manen ve maddeten bağlı ise, bir devletin de kendisini doğuran, geliştiren ve büyüten muhite bağlı kalması tarihi bir gelenek olması icabeder.

Tarihile övünen ondan şeref, gurur duyan devletimizin ve onun Hükûmetinin kendisini doğuran, büyüten, geliştiren, kurtaran ve şerefler bahşeden Bileciğimizin dertlerine parmak basmasını, tercüman olmasını, isteklerini harfiyen yerine getirmesini şiddetle arzulamaktayız.

Kısaca, Hükûmetimizin tarihin en şerefli sayfasını işgal eden Bileciğe has bütün varlığıyla inmesini, gelmesini bekliyoruz.

Tam 39 yıl bekledik. Sükûnetle bekleyişin faydası olmadığını bu 39 yıllık tecrübe bize öğretti.

Bilecik topraklarında yatan kefenli ve kefensiz şehitlerimizin ruhları muztarıptır. Bu azizlerin yattığı toprakların cennet olması icabeder. Onları toprağa veren tarihimiz muztarip, ana ve babalar muztarip, evlâtları muztarip, onların dedesi Ertuğrul Gazi muztarip ve 145.000 kişi muztarip ve sefil.

Bileciğimizin kalkınmasını önliyen bu raporumuzun iyice tetkiki gerekir. Bu rapor geçmişin tahakkuk safhasına ulaşmıyan vaatlerini özetliyecektir.

Şehrimizin kalkınmasında hareketi ve bereketi sağlayacak sınaî ve zirai tesisler:

- 1 — Seramik sanayii
- 2 — Flâtür ve ipek fabrikası
- 3 — Konserve fabrikası
- 4 — Şarap fabrikası
- 5 — Mermer sanayii.

Bu beş tesis hakkındaki ilmî görüşlerimizi aşağıya derc etmekle beraber diğer isteklerimizi de bölüm bölüm ele aldık.

BU BEŞ TESİSE ALT HAM MADDE KAYNAKLARI VE İLMÎ RAPORLAR

1 — SERAMİK SANAYİİ:

A — İlmî raporlar. 1945 den sonra 2. Cihan harbinin hitama ermesiyle her devlette olduğu gibi bizde de başlayan Endüstriyel harekete Bilecik olarak katılmaya karar verdik. Toprak altı zenginliğimizden istifadeyi düşündük. Yapılan sondayar neticesinde bilhassa Seramik sanayiine alt ham maddelerin çok zengin damarlara sahip olduğu görüldü. Bu Hükûmete arz edilince Hükûmet iktisadî devlet teşekküllerini harekete geçirmiştir.

Sümerbank Umum Md. lüğü tarafından gönderilen heyetlerin yaptığı tetkikler neticesinde Seramik Sanayiinin ham maddelerinin mebzulen bulunduğu ve bu sebeple Bilecik Merkez kaza istasyonu civarındaki ırnak kenarında kurulması kararlaştırıldı. Aşağıda arz edeceğimiz gibi, bir fabrika yerinin seçminde göz önünde tutulması gereken bütün faktörlerin bu yer için mevcut olduğu halde mahallî bazı siyasî spekülasyon, bu fabrikayı Bozüyük kazasına kaydırıldı.

Geçmişin siyasî entrikalarını arzda fayda görmemekteyiz. Ancak bir haksızlık vardır diye M.B.K. si Hükûmetine yaptığımız müracaatlarda ilmî ve teknik hüviyetten mahrum, adı hey'et olan bazı şahısların otoriter Bozüyükli şahısların tesir ve tehdidi altında kalan bu fabrikanın Bozüyükte kurulması için Devlet plânlama dairesine raporlar verdirmişlerdir. Verdikleri raporların ilmî bir hüviyeti bulunmadığını

«İstanbul T.Ü. Maden Fakültesi» tatbiki Jeoloji Pr. Dr. Kemal Erguvanlının raporunu sunmakla isbat ediyoruz.

Rapor aynen:

«18.2.1961 tarihli mektubunuzu ve seramik fabrikasının Bilecikte kurulmasının daha faydalı olacağını izahını yapan broşürü aldım, okudum ve üzerinde düşündüm.

Seramik ham malzemesi üzerinde çalışan bir insanın yeni kurulacak bir tesis hakkında düşüncelerini ve doğru bildiğini söylemesi bir vazife, hele bir hoca için şerefli bir vazifedir. Şunu hemen ilâve edeyim ki, Bilecik ve civarı benim için yabancı değildir. 1948 ilâ 1951 yılları arasında taşlarını etüd ettim. 1952'den beri de Eskişehir - Kütahya - Bilecik - İnhisar arasında köy köy dolaşarak seramik ham malzemesini araştırdım. Tatlı hatıralar ve iyi insanlar beni Bileciğe gayri ihtiyari bağlamaktadır.

Bilecik civarında bir seramik fabrikası kurulması fikri oldukça eskidir. Hattâ eski M.T.A. Umum Müdürü Y. Maden Müh. Hadi Yener, İstasyon mahallesi civarında böyle bir tesis kurmuş fakat hâdiseler tamamlanmasına imkân vermemiştir. Fakat bugün de basit bir şekilde Pegmatit öğütmektedir.

Pek kesin olarak bilmemekle beraber, Bilecik civarında duvar fayansı ve karosu yapacak bir fabrika kurulmasının düşünüldüğünü zannetmekteyiz. Evvelâ şunu arzedeğim ki, her çeşit seramik malzemesinin kendine has özellikleri, malzeme cinsi, mekanizasyonu vardır. Kurulmasında birçok faktörler gözönünde tutulur. Umumî olarak seramik fabrikası için:

- 1 — Ham malzeme,
- 2 — Yakıt; kömür, mazot,
- 3 — Enerji,
- 4 — Su,
- 5 — Mamul malzemenin istihlâk sahalarına nakli,
- 6 — Kalifiye işçi temini,
- 7 — Memleketin durumu'dur.

Mektubunuzdaki suallere bu maddeleri gözönünde tutarak, bilhassa meşgul olduğum kısımlar hakkında cevap vermeğe çalışacağım. Meşgul olmadığım bir çok faktörler daha olabilir. Onlar ihtisasım dışındadır.

Ayrıca, yapılacak eşyanın cinsi ve miktarını bilmediğim için vereceğim izahatın umumî mahiyette olduğunu da arz etmek isterim.

1 — Ham malzeme:

Seramik için esas ham madde Kaolin, Feldspat, Kuvars, Kil ve tali olarak da renklendirici ve yardımcı maddelerdir.

a) **Kaolin:** Bilecik - Bozüyük - Söğüt üçgeni içinde ve civarında maalesef iyi bir kaolin mevcut değildir. Buna mukabil kaba seramik ve fayans yapmakta kullanılabilecek iyi kaliteli, beyaz pişen ve plâstik killer vardır. Bunların ocakları Küre civarında ve İnhisar'dadır. Bozüyük civarında kaba işlerde kullanılan kil vardır.

b) **Feldspat:** Gerek Küre köyü civarında ve gerekse Çalış-İnhisar arasında iyi kaliteli, kullanılabılır Pegmatit yatakları mevcuttur. Bunlardan feldspat kolayca elde edilebilir.

c) **Kuvars:** Abbaslık ve Bayırköy civarında varsa da asıl silis kumtaşı özelliğinde, beyaz, az demirli işe yarar nitelikte kuvars, İstasyona 7 km. mesafeden Yeniköy yakınlarından temin edilebilir.

d) **Kil:** İyi evsafa olanlar Küre, İnhisar'dan çıkarılabilir.

2 — Yakıt:

Yaptığımız müşahedelere göre bilhassa Küre civarından çıkarılan linyit kömürleri gerek kalori ve gerekse kalite bakımından kabili istifadedir. (Bozüyük civarının kömür durumu hakkında bilgimiz yoktur)

3 — Enerji:

Paşalar - Trafo' merkezinden elektrik nakledilebilir.

4 — Su:

Gerek kullanma ve gerekse süzme işlerinde su temini ön plânda gelmektedir. Lüzumlu miktar kullanılacak ham malzemenin 5-6 misli olarak düşünölmelidir.

5 - 6 — Nakliye ve kalifiye işçi meselesi:

Ayrı ayrı düşünölmelidir, bilhassa kuruluş anında usta ve kaliteli işçi tesiri barizdir. Türkiye'de şimdiye kadar bu mesele üzerinde pek az durulmuş ve dolayısıyla istenilen randıman alınamamıştır.

Bütün bunları umumî olarak söyledikten sonra, biz işten anlayan bir insan olarak, her türlü dış düşüncelerden uzak, ilmin ve teknolojinin ışığı altında böyle bir fabrikayı nerede kurardık diye kendimize sorsak:

Ham malzeme, yakıt, su temini ve nakliye faktörlerini gözönünde tutarak Bilecik istasyonu civarında ve ırmak kenarında bir yer seçerdik.

Söğüt, ham malzeme ve yakıt ocaklarına yakın olmakla beraber enerji nakli ve su durumu hakkında kesin bir bilgimiz olmadığından fazla bir şey söyleyemeyeceğiz. Orası için bu faktörler araştırılmalıdır.

Saygılarımla.

17 Şubat 1961

Teknik Üniversite Tatbiki Jeoloji Profesörü
Kemal Ergüvanlı

Bu zattan sonra uzun yıllar M.T.A.E. nün umum Md. günü liyakatle ifa etmiş yüksek maden mühendisi Hadi Yener de aynı fikirdedir. Hattâ bu zat Bilecik istasyonunda Peğmatit öğüten ve fincan imal eden bir imalâthane de kurmuş idi. Bu imalâthane bu sanayiın bir çekirdeğidir.

İddialarımızı, ham madde mahallerini ve Bilecik ile Bozüyüğe olan mesafelerini ve bir fabrikanın yerinin seçiminde göz önünde tutulması lâzımgelen faktörleri de arz ederek ispatlıyacağız:

B — Seramik sanayii ile ilgili Ham Maddeler:

Bir fabrikanın yerinin seçiminde göz önüne alınacak ve üzerinde titizlikle durulacak faktörler şunlardır. Ham madde, ulaştırma, piyasa, fabrikanın ihtiyacı olan su, fabrikasyon artıklarının zararsız hale getirilmesi (kanalizasyon) yakıt, enerji, iş ücreti, iklim ve hava şartları, muhit ve cemiyetin iktisadî durumu ve sosyal faktörler

1 — Ham madde: Seramik sanayiinin ham maddeleri:

a — Kaolin — İyi cins kaolin merkez kazaya bağlı Deresakarı köyü ile Söğüt kazasına bağlı Küre, Çaltı ve İnhisar köylerinde mebzulen bulunmaktadır. Bu ham madde merkezlerinin Bilecikte Fabrikanın kurulacağı mahalle 11 km. den başlayarak 40. km. ye kadar uzaklıkta bulunmaktadır.

b — Feldspat — (Peğmatit) Deresakarı, Küre, Çaltı ve İnhisar köylerinde bulunmaktadır. Bileciğe olan mesafesi 15 km. ile 40 km arasındadır.

c — Kuvars — Merkez kazaya bağlı Abbaslık, Bayırköy, ve Yeni köyde mebzulen bulunmaktadır. Bileciğe mesafesi 5-7-15 km. dir.

d — Kil — Merkeze bağlı Deresakarya köyü ile Küre ve İnhisar köylerinde mevcuttur. Bileciğe mesafeleri 11 km. ile 40 km arasındadır.

e Yakıt — Küre, Kükürt, Soğucakpınar köylerinde mebzulen bulunmakta olup gerek kalori ve gerekse kalite bakımından kabili istifadedir. Merkeze mesafesi 15 ile 60 km. dir.

2 — Enerji: Bileciğe 15 km. mesafede bulunan Paşalar Trafo merkezinden en ucuz bedelle elektrik nakledilebilir.

3 — Su: Gerek kullanma ve gerek süzme bakımından ham malzemenin 5-6 misli olarak kullanılan su Bilecikte fabrikanın kurulacağı sahaya 25-30 metre mesafede ve ihtiyaç miktarının çok üstünde bulunmaktadır.

4 Ulaştırma: Ham ve mamul maddelerin değişik özelliklere sahip olması, ham maddelerin fabrikaya ve mamul maddelerin de piyasaya nakli için değişik ulaştırma vasıtaları mevcuttur.

a — Şehir, Eskişehir - Ankara, Bilecik - Bursa, Bilecik - İstanbul, Bilecik - Söğüt karayollarına sahip olduğu gibi,

b — Ankara, İzmir, Adana ve İstanbul'a tren yolu ile de bağlı bulunmaktadır. Şehirde ham ve mamul maddeleri taşıyacak her türlü nakil vasıtasına sahiptir.

5 — Piyasa: İstihsalin başında;

a — Kâr,

b — Rantabl ve rasyonel çalışma,

c — Genişlemek (İktisadî ve malî kudreti arttırmak),

d — Maliyet düşüklüğünü gerçekleştirmek (Bu konu istihsal edilen mallara sarfedilecek paralar, yapılacak masraflarla ilgili olarak fabrikanın iktisadî varlığı ile ilgilidir. Bilhassa bu yabancı mahreçli malların satışını önlemek bakımından üzerinde durulması lâzımgelen bir tetkik mevzuudur. Bu aynı zamanda kâr büyüklüğünü, verim çokluğunu da temin eder. Ve istihsal siyasetinin çok önemli bir mevzuudur. Kurulustan evvel ele alınması lâzımgelen bir mevzuudur.) Bilecikte kurulacak fabrikanın mamulleri daimî piyasa bulacaktır.

6 — Fabrikasyon artıklarının zararsız hale getirilmesi (kanalizasyon) seramik sanayiinin fabrikasyon artıkları çok fazla olması hasebiyle bu fabrikanın artıklarının muhitten uzaklaştırılması, masrafsız olması icabeder. Bilecikte bu fabrikanın kurulacağı sahanın su bakımından durumu bu işi çok kolaylaştırmış bir manzara arz etmektedir.

7 — Yakıtlar: Fabrikanın ihtiyacı bulunan kömür yukarıda ham maddeler hanesinde zikrettiğimiz mahallerde mebzulen bulunmaktadır. Nakli az masrafla mümkündür. Yakıt fabrika mahalline azami 15 km. mesafede bulunmaktadır.

8 — İklim ve hava şartları: Bilecik bilhassa merkez kaza, Akdeniz iklimine tabidir. Fabrikanın kurulacağı sahanın rakımı 195 metredir. Kışın don yapmaz, yazın da çok sıcak değildir. Bu durum fabrikanın devamlı çalışmasını sağlayacak en önemli faktördür. İşçinin sağlığı ile ilgili olduğu gibi, kış ve yaz çalışmada ilgilidir.

9 — Muhit ve cemiyetin iktisadi durumu: Ön sözde arzettiğimiz gibi Bilecik merkezde 3 kişiyi bir arada çalıştıracak tek bir tesis yoktur. Merkezin nüfusu (Belediye hudutları dahilinde) 7500 dır. Fabrikanın Bilecikte kurulması nüfus hareketini sağlayacağı gibi ilimiz dahilindeki gizli işsizliği de önleyecektir.

10 — Sosyal faktörler: Bilecik İl merkezinde Lise, sanat okulu, kız sanat Enstitüsü, akşam kız sanat okulu mevcuttur. Her gün tekâmül eden bir Devlet Hastanesi ve Dispanseri vardır. Fabrikanın işçi ve müstahdem kadrosunun, bu suretle çocuklarının tahsillerinin masrafsız olarak yaptırma imkânları mevcut olduğu gibi işçinin ve ailesinin sağlığını sağlama da mümkündür.

Her sahada tasarrufu ve nihai faydayı prensip edinen yeni Hükümetimizin bir deliği örerken diğer bir deliği açmamak suretiyle yatırım yapmakta olacağına inanmaktayız. Bu sebeple Ekonominin esası olan intihabı yapacağına da şüphemiz yoktur. Şu hale göre, malımız bulunan bu fabrikanın muhtelif siyasi ve bölgevi tesirlerle elimizden alınmasını hoş görmeyecek ve bu fabrikanın Bilecikte yapılması için kararını vereceğine de inanmaktayız.

Fabrikanın ham maddeleri olan Kaolin, Feldspat, Kuvars ve killer Bileciğe çok yakın bir mesafede bulunmaktadır. Su ve enerji de aynı durumdadır. Bir fabrikanın seçimindeki faktörleri arz ederken şahsi görüşlerimizi değil tamamen ilim adamlarının görüşlerini ele almış bulunuyoruz.

İstanbul Teknik Üniversite Maden Fakültesi Profesörlerinden Dr. Kemal Erguvanlının 27 Şubat 1961 tarihli raporunda:

(. . . bütün bunları umumî olarak söyledikten sonra biz işten anlayan bir insan olarak her türlü dış düşünceden uzak, ilmin ve teknolojinin ışığı altında böyle bir fabrikayı nerede kurardık diye kendimize sorsak:

Ham malzeme, yakıt, su temini ve nakliyat faktörlerini göz önünde tutarak Bilecik istasyonu civarında ve ırmak kenarında bir yer seçerdik) demesi yukarıda arz edilen iddialarımızı teyid eden en kuvvetli delildir.

Uzun zaman M.T.A.E. nün Umum Md. nü yapmış yüksek maden mühendisi Hadi Yener de aynı kanaattedir. Hattâ bu zat Bilecik İstasyonu civarında bundan 8-9 sene evvel Fincan imal eden bir imalât-hane de tesis etmişti. Kendisiyle yaptığımız temasta bu fabrikanın Bilecik istasyonu cevarında ve Karasu kenarında kurulması şart ve lâzım olduğu merkezindedir. İlim adamlarının bilgilerine hürmet etmiyen Sümerbankın ve Sanayi Bakanlığının fen heyetleri bu fabrikanın Bozüyükte kurulması için rapor verdikleri ve raporlara müsteniden de fabrikanın Bozüyükte yapılmasına karar verilmiş bulunmaktadır. Bu fabrika Bozüyükte yapıldığı takdirde Devlete ağır külfetler ve zararlar yükliyeceği ilmi hakikat olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır. Şöyle ki:

1 — Fabrika Bozüyükte kurulduğu takdirde ham madde merkezlerine yol yaptırmak mecburiyeti mevcuttur. Bugünkü rayice göre 1 km. lik yapım masrafı asgarî 75.000 liradır. Yapılacak yol ise asgarî 24 km. olduğuna göre Devletin 1.000.000 lira yol için masraf yapması icabetmektedir. Ayrıca her yıl bu yol için bakım masrafı olacaktır. Şehir içinde istimlâkler yapmak mecburiyeti vardır.

2 — Fabrikanın kurulacağı sahanın 60 cm. derinliğinde su mevcuttur. Bu hal fabrika inşaatının masrafını arttıracaktır.

3 — Bozüyük bozkır iklimine tâbidir. Bu şart altında fabrikanın kışın çalışmaması mümkündür.

4 — Fabrikanın bulunduğu yerde fabrikanın su ve temizleme ihtiyacını karşılayacak su bulunmamaktadır.

5 — Ham madde merkezlerine uzaklığı dolayısıyla Bileciğe nazaran daha fazla nakliye masrafları ödemek mecburiyetindedir.

6 — İşçilerin sosyal ve kültürel hizmetlerini masrafsız olarak bertaraf etmek imkânları bu kazada mevcut değildir.

7 — Yakıt, yani kömür, Tavşanlıdan getirileceğine göre Bileciğe nazaran bir senede kömür nakliye ücreti olarak 2.000.000 liraya yakın bir külfete katlanmak mecburiyeti vardır. Bilecik İnegöl yolu açıldığı takdirde bu bakımdan da avantajın Bilecik lehine işliyeceği muhakkaktır.

8 — Paşalar Trafo merkezinden Enerji nakli masrafı Bileciğe göre 2 mislidir. Bu meyanda Bozüyük Trafo merkezine 49 km. dir.

Bunlardan ayrı olarak daha bir çok hizmetlerin yapılmasında bu yer fabrikanın istihsal edeceği malın maliyet fiyatını yükselteceği durumdadır.

Yeni Hükûmetimizin yatırım yapacağı bir sırada bu işi ele alarak mes'ullerini ikaz etmek bizim için millî bir vazife olmuştur. Diyoruz ki bu iş aceleye getirilmemelidir. Çok taraflı bir etüt ve tetkikattan sonra (tetkikatın tamamen ilim adamlarına yaptırılması) fabrikanın lâyük olduğu yere götürülmesi icabeder. Çarpınmamız her ne kadar bölgevi bir mahiyet taşıyor ise de hakikat halde yapılacak fabrikanın Devlete daha ucuza maledilmesi ve istihsal ettiği mamul eşyayı müstehtake de en ucuz bedelle arzemesi istiyakından doğmaktadır.

Fabrikanın Bilecikte kurulmasının diğer önemli bir faydası da diğer sanayi çekirdeklerini de (Mermer sanayii, ipek sanayii, şarapçılığı ve bazı madenlerin işletilmesini) de davet edecektir. Ayrıca bu hal orman sakinlerini şehre çekecek ve senedendenberi halledilmeyen orman dâvasını Bilecikte tamamen değilse bile %40 halledebilecektir.

II — FLÂTÜR ve İPEK FABRİKASININ AÇILMASI ve KURULMASI

Bilecik ipek ve kadife sanayiinde geçmişte en ileri bir endüstri ve ticaret merkezi idi. Bundan 17-18 yıl önce Hükûmet bu sanayiın ehemmiyetini takdir etmiş olacak ki Bilecikte bir nüve olarak 120 işçi ile çalışan bir Flâtür fabrikası açmış idi. Bu fabrika vilâyet dahilinde kozacılığı ve ipekçiliği geliştirmiş ve bu işle eskiden geçinenleri bir derece ferahlatmış idi. Her ne sebeptense bu fabrika 1960 yılında kapatıldı. Yaptığımız araştırmada fabrikanın zarar ettiği merkezinde. Aynı kapasitede Söğüt ve Osmaneli'nde bu çeşit fabrikalar hususî şahıslar tarafından hem de çok fazla kâr temini suretiyle halî faaliyette bulunmaktadır. Bilecik merkezindeki fabrikanın zarar etmesi tamamen idare ve organizasyon kıtlığından ileri geldiği anlaşılmıştır. Fabrikanın kapatılması hem işçiyi ve hem de müstahsili çok müşkil bir duruma düşürmüştür. 7500 müstahsil bugün çok zor bir durumda bulunmaktadır.

Bu fabrika açılabilir. İyi bir organizasyon ve teknik elemanların iyi seçimi ile fabrika devamlı olarak kâr temin etmek suretiyle çalışabilir. Fabrikanın açılması şehrimiz içindeki işsizliği önliyeceği gibi 7500 e yaklaşan koza müstahsilini de kötü durumdan kurtaracaktır. Bu fabrikaya ipek dokuyan asgarî 10 tezgâhın ilâvesiyle Bilecikte ipekçiliği, kadifeciliği, kozacılığı geliştireceği ve memlekete büyük faydalar sağlayacağı kanısındayız.

III — ŞARAP FABRİKASI

Bilecik tarihinde şarabı ile şöhet yapmış bir bölgedir. Hattâ İstafîlîna rakısı ile de şöhet bulmuştur.

İstiklâl harplerinden evvel Bilecikte 650.000 dekarlık arazinin bağcılığa tahsis edildiği bilinmektedir.

Bugün ise ancak 47.000 dekar arazi bağcılığa tahsis edilmiştir. Topraklarımız hububat ekimine katiyen müsait değildir. Bağcılık, kozacılık ve tütün ekimine müsait bulunmaktadır. Bilhassa şarap fabrikası Bilecik köylüsünü en kısa zamanda kalkındıracağına inanmaktayız. Bu görüşümüze Hükûmet bundan 17-18 yıl önce iştirak etmiş olacak ki, Bilecik istasyonu civarında 33.000 metrelik arsa istimlak etmiş ve buraya örnek bir şarap evi açmış idi. Bilâhare bu fabrikanın hususî teşebbüsü önliyeceği mülâhazasıyla kapatılmış ve makinaları da Paşabahçe içki fabrikasına nakledilmişti. Bu fabrika açıldığı takdirde köylümüz hububat ekimine tahsis ettiği arazisini hemen bağcılığa tahsis edecek ve hem de köy ve şehir dahilinde işsizliği önleyecek ve köylümüzün kalkınması bakımından en önemli bir yatırım olacaktır. Ayrıca komşu vilâyetlerimizin de şarap ihtiyaçlarını karşılayacaktır.

IV — Konserve fabrikası ve ekonomik durumu

Meyva ve sebze ile diğer mahsullerimizi konserve haline getirmek, salça, nişasta ve üzüm balı imal etmek maksadiyle Bilecikte 1957 senesinde bir konserve fabrikası inşaatına başlanmış ve inşaat en kısa zamanda ikmal edilmiş idi. Alet ve makinası tamamen gelmiş bulunmaktadır. 2 seneyi aşan bir zamandanberi bu makinalar monte edilmek üzere beklemektedir.

Bilecik konserve fabrikası bir şirket elindedir. Şirketin ortakları Ziraat Bankası Genel Md., Et ve Balık Kurumu, İstanbul yaş meyva ve sebze T.S.K. birliği, Bursa koza T.S.K. birliği ve Bilecik sebze müstahsilleridir.

Fabrikanın bir an evvel işletmeye açılması için ortaklardan Ziraat Bankası Umum Md. gü ile yaptığımız temasta fabrikanın işletme sermayesinin bulunmadığından bahsile fabrikanın bir an evvel işletilmesi için Hükûmetten yardım talebinde bulunmamız istendi.

Bu fabrikanın, Türkiyenin, hattâ Balkanların en büyük fabrikası olacağı söylenmektedir. Resmî kayıtlara göre bu gün Türkiye dahilinde 64 adet konserve fabrikası çalışmaktadır. Konservelerimizin dış piyasada aranması bu fabrikanın bir an evvel faaliyete geçmesini icap ettirmektedir. Batı Almanya Hükûmeti bizden önemli miktarda konserve talep etmekte fakat kalite hususunda bir takım şart ve teklifler ileri sürmekte ve hattâ ortaklık teklif etmekte olduğunu istihbar etmiş bulunmaktayız. Şirketin işletme sermayesi bulunmadığına göre Hükûmet olarak bu fabrikanın işletme sermayesine yardımı mümkün değil ise Alman Hükûmeti ile temasa geçilerek bu fabrikanın işletilmesinin temini, Hükûmetin en iyi yardımlarından biri olacaktır.

Bu fabrikanın bize sağlayacağı faydalar:

- a — Yaş meyva ve sebze fiyatları istikrar bulacak, dolayısıyla müstahsil için bir nevi ziraat sigorta olunacaktır.

- b — Ekim sahaları genişliyecektir.
- c — Elit ve kaliteli mahsul istihsalı artacaktır.
- d — Verim yükselecektir.
- e — İşsiz vatandaşlar için çalışma imkânları sağlanacaktır.
- f — Fiat düşüklüğü sebebiyle millî servetin ve emeklerin heder olması önlenecektir.
- g — Memleketimiz ekonomisine önemli faydalar sağlayacaktır.
- h — 1,5 milyonluk muattal halde bulunan servet kıymetlendirilmiş olacaktır.

Bilecik, Vezirhan, Bayırköy, Deresakarya, Yeniköy, Gülümbe, Sakarya sebze müstahsilleri bu fabrikanın açılmasıyla her sene istihsal ettiği sebze ve meyvalarını satamamak endişesinden kurtarılacaktır. Bu işe ait tafsilâtlı raporumuzu ilgili makama ekli olarak sunacağız.

V — MERMER SANAYİİ

İstanbul, Bursa ve Ankaranın tarihi anıtlarında bulunan mermerlerin %90 ı Bilecikten temin edilmiştir. Son zamanlarda yapılan araştırmalarda Onniks adıyla maruf mermerlerimiz dünya piyasalarında revaç bulmakta ve aranmaktadır. Bu mermerler vilâyetimizin her tarafında bulunduğu muhakkak olmakla beraber, bugün sadece Söğüdün Dudaş, çaltı köylerinde mebzulen çıkarılmakta ve Derince iskelesinden İtalyaya, Almanyaya ve Amerikaya tonu 2800 liradan ihraç edilmektedir. Yabancı sanayicilerle yaptığımız temasta bu mermerlerin mamul olarak dış piyasalarda tonu 15-20 bin liraya satılmaktadır. Bu millî serveti heder etmemek için ilimiz dahilinde ham maddeyi mamul hale getiren tesislerin kurulmasında millî fayda mülâhaza etmekteyiz. Bu sanayie ait yabancı ve yerli ilim adamlarının vermiş olduğu raporlar vilâyet makamında bulunduğu ve hattâ Sanayi Bakandığına da arz edildiği bildirilmektedir.

Bu sanayiinin kurulması halinde vilâyetimizin toprak altı servetlerinin en kısa zamanda ele alınacağı ve işletileceğine muhakkak nazariyle bakılmaktadır. Sanayi Bakanlığının bu işe ehemmiyet vermesi yalnız vilâyetimiz için değil Hükûmetimiz için de büyük bir kazanç olacaktır.

Bu sanayi hakkında daha geniş bir malûmatın istihsalı için mahalline bu işten anlar hey'et gönderilmesi şarttır.

VI — ENERJİ — ELEKTRİK

İlimiz dahilinde ve merkez kazaya 15 klm. mesafede bir trafo merkezi var. Bu merkezden alınıp merkez kaza içinden geçen pilonun bir tarafı boş olduğu ve boş taraftan merkez kazaya cereyan verilmesi çok müsait olduğu halde bundan istifade etmek mümkün olmamaktadır.

İlimize bu yıl bu trafo merkezinden verildiği takdirde bazı küçük sanatların ifası ve bazı imalâthanelerin kurulması mümkün olacağı kanaatindeyiz.

Bilhassa enerjiye ilimizin çok ihtiyacı vardır.

VII — Nüfus hareketlerini sağlayacak yatırımlar

A — Eğitimle ilgili dilekler:

Bilecik merkez kazanın eğitim sitesi haline getirilmesinde büyük faydalar vardır.

Şehrimiz küçük, ahlâk ve karakter bakımından çok büyük bir şehirdir.

Şehir dahilinde randevu, genel ev, bar ve meyhane gibi gençliği ahlâk ve karakterini kemiren sefaethaneler yoktur.

Şehrin küçük olması öğrencilerin öğretmen ve idarecileri tarafından okul dışı yaşayışları daimî kontrol altındadır. Bu hal eğitim ve öğrenim bakımından büyük üstünlüktür.

Şehrimiz istihlâk maddeleri bakımından çok ucuzdur. Bundan 25 yıl evvel M.E. Bakanlığı bu hususu tetkik ettirmiş ve devlet hesabına okuyan bir kısım öğrencileri Bilecik Orta Okulunda toplamıştır. Halen Bilecik en ucuz bir ildir. En fakir öğrencinin zorluk çekmeden orta ve lise tahsilini bu bakımdan yapabilir.

Belediye hudutları dahilinde arsalar çok ucuzdur. İnşaat malzemesi de aynı şekilde çok olarak temin edilebilir. Her inşaat diğer şehirlere nazaran yarı yarıya devlete kazanç sağlayacağına inanmaktayız.

İklim Marmara iklimine tabidir. Kışları çok kısadır. Yazları sıcak değil serindir. Eskişehir, Bursa, İzmit, Sakarya ve İstanbula çok yakındır. Bu hususiyetleri arzettikten sonra:

- 1 — Bir ticaret lisesi,
- 2 — Bir öğretmen okulu,
- 3 — Bilecik Lisesinde devlet hesabına okuyan öğrencilerin toplanmasını sağlamak,
- 4 — Lisemizin :
 - a) Öğretmen ihtiyacının tamamlanmasının,
 - b) Lise pansiyonuna ilâve yapılması,
 - c) Liseye ek bina yapılması,
- 5 — Sanat okulumuza:
 - a) Yatılı öğrenci alınabilmesi için pansiyon ilâvesini ,
 - b) Atölye noksanlarının tamamlanmasını,
- 6 — Bölge kız sanat okulunun açılması,
- 7 — Yetistirme yurdunun gaye ve maksadına uygun hale getirilmesi için Bakanlığın yardım etmesini arzulamaktayız.

B — Sağlık işleri :

İlimiz merkezinde iki adet sağlık evi vardır. Bu iki sağlık evi valimiz tarafından gerekli bilgiler verildiğini istihbar ettik. Buna rağmen olayları dışarıdan takip eden ve gören kimseler olarak ilimizin sağlık işleri için istek ve görüşlerini arzda fayda vardır.

1 — Devlet Hastahanesi:

Devlet hastahanesi 100 yataklı olarak inşa edilmiştir. Bu yatak adedi bugünkü ihtiyaçları karşılayamaz hale gelmiştir. Sağlığına kıymet veren bilhassa köylerde bir kütle doğmuştur. Bu kütle bugün doğumunu dahi hastahane yapmaktadır.

Şehrimiz içinden geçen Orta, Güney ve Batı illerini İstanbul ve Bursaya bağlayan yollarda sık sık trafik kazaları olmakta ve kazaze-

delerin ilk tedavi merkezi hastahanemiz olmaktadır. Bu vak'a ve olaylar hastahanemizi kifayetsiz hale getirmiştir. Bunun için:

a — Asgarî 50 yatağın ilâvesi için ek bir inşaaata ihtiyaç vardır.

b — Boğaz, burun, kulak ve çocuk hastalıkları mütehassıslarına da şiddetle ihtiyaç vardır.

Bakanlığın şehrimizde bir hemşire veya ebe okulu açmak kararında olduğunu istihbar ettik. Bu okul kiralık bir bina içinde tedrisat yapacağına hastahanenin geniş olan bahçesi içinde bir okul inşaatı yukarıda arzolunan ihtiyaçları karşılayacak ilâveyi de mümkün kılacaktır.

2 — Verem dispanseri:

Bu sağlık evi hakkında da bilgi verilmiştir.

Şehrimizin bazı hususiyetlerinden bahisle ilimizde bir verem hastahanesinin açılmasını istiyeceğiz.

Şehrimizin havası çok temizdir. Fabrika ve kalorifer bacaları ile kirlenmez. (Şehirde fabrika ve kalorifer ile çalışan bina ve tesis yoktur.)

Şehrimizin rakımı 480 dir. Yazları serindir. Kışı kısa müddetlidir. Türkiyenin en iyi ve en lezzetli sebzeleri ilimizde mebzulen yetişir. Gıda maddeleri çok ucuzdur. Arsa ve inşaat malzemesi de aynı şekilde çok ucuzdur.

Sayın Valimiz tarafından bu hastahane hakkında Bakanlığınıza gerekli bilgiler verilmiştir. Verilen bilgi ve teminatlara biz Bilecikliler olarak aynen iştirak ederiz.

C — Şehrimizin emekliler şehri haline getirilmesi:

Şehrimizin bundan 40 yıl önce nüfusu 30-40 binin üstünde batının en ileri ve en şirin bir şehri olduğunu yukarıda arzetmiştik. Bu şehrin eski hale getirilmesi en büyük arzumuz olduğu, çırpınışlarımızdan anlaşılmaktadır.

Geri kalmış veya ihmal edilmiş bölgelerin kalkınmasında en büyük yatırımlardan biri de hiç şüphe yok ki nüfus hareketlerini sağlamaktır.

T.C. Emekli Sandığı gayrimenkullere yatırımlar yapmaktadır Talebimiz kuvvetini bu bilgiden almaktadır.

Devlet hizmetinde çalışan memurlardan her yıl binlerce memur emekliye sevkedilmektedir. Hiç şüphe yok ki her memur emekli olduktan sonra sıkıntı çekmeden yaşamak ister. Şehrimiz her emekli memuru sıkıntısız yaşatabilecek iktisadî bir kıymet taşımaktadır. İstihlâk maddelerinin her çeşidi en ucuz bedelle elde edilebilir.

Şehrimiz münzevidir. Temizdir. İklimi Marmara iklimidir. Rakım 480 dir. Batı şehirlerinin hepsine yakındır. Hepsine bolca vasita vardır. Arsa ve inşaat malzemesi çok ucuzdur.

T.C. Emekli Sandığı Umum Md. ne metre karesi bir liradan arsa vermeye hazır bulunmaktayız. Bu talebimiz is'af edilir diye şimdilik 300 evlik ve her ev bahçeli olmak üzere bir mahalle yeri hazırlanmış bulunmaktayız. Yapılan hesaplara göre 4-5 gözlü tek katlı ve bahçeli 300 adet ev 1.500.000 liraya mal olmaktadır. (Bu miktara arsa da dahildir.)

D — Adliye binası ve Cezaevi:

Adliye binası ve Cezaevimiz Türk Adliyesinin şeref ve haysiyetiyle oynayan bir manzara taşımaktadır.

Adliye binası içinde oturulamıyacağına dair fen ehlinin raporu vardır. Bina ahşaptır. Her yıl 40-50 bin lira yemektir. Cezaevi bu binanın altında, rutubetli, bahçesizdir.

Adliye binası için çok eskiden arsa temin edilmiştir. Bu binanın yapılmasını ve ceza evinin de bölge cezaevi ve iş esasına dayanan bir müessese haline getirilmesini arzulamaktayız.

E — Askeri bir birliğin Bileciğe yerleştirilmesi.

Bu birlik:

- a) Bir jandarma okulu,
- b) Bir eğitim tugayı,
- c) Bir askerî okul,
- d) Bir demiryol birliği, olabilir.

Şehrimizin nüfus hareketlerini ve ticarî gelişimini sağlayacak olan askerî birliğin Bilecikte bulunması lüzumuna inanmaktayız. Yeni Hükümetimiz ihmal edilmiş illerin kalkındırılmasını arzulamakta olduğunu bilmekteyiz.

Biz de batıda tek ihmal edilen bir şehir olduğumuza göre çok az yatırımları icabettiren taleplerimizi is'af edilecektir.

Askerî birliği barındıracak gayrimenkulümüz ve mahsulümüz vardır.

ZİRAİ KALKINMAMIZ İÇİN İSTEKLERİMİZ

1 — Tütün bakım evi ve tütün anbarı:

Bilecik çiftçisinin en kazançlı mahsullerinin başında tütün gelmektedir. Fakat en çok ihmal edilen ve en çok zarar gören mahsulümüz de tütündür. İlimiz dahilinde tek tütün bakım evi yoktur. Elde mevcut tütün anbarı da kifayetsizdir. Bu yok veya noksanlar tütün-cü köylerimizi çok fazla zarara sokmaktadır.

Köylümüzü bu zarardan kurtarmak için acilen bir tütün anbarı ile bir tütün bakım evinin yapılması zaruri hal almıştır.

Tütünlerimiz Marmara bölgesinin kalite ve evsaf bakımından, en iyi tütünleridir.

2 — Bilecik Merkez kaza İstasyonunda bir konserve fabrikası, tahminimize göre en kısa zamanda açılacağına göre, bu işletmenin ham maddesini verecek Karasu ve Sakarya vadisinin evveleminde ıslahı icabetmektedir.

Bu ıslahatta iki gaye tahakkuk edecektir.

a — Mevcut araziyi en iyi şekilde kıymetlendirmek,

b — Çayın ıslahı suretiyle (Karasu çayının) yeniden mümbit arazi kazanmak.

Karasu çayının halihazır durumu.

Sakarya nehrinin kollarından Karasu çayı (0) metre ile (1000) metre arasında değişmektedir. Uzunluk ,membadan Sakaryada döküldüğü yere kadar (50) kilometredir. 3000 dekar araziye sulamaktadır. Çayın ıslahı ile kazanılacak arazi 2000-2500 dekardır.

Çayın zaman zaman vukubulan taşkınlıkları işlenen araziye işgal etmekte, bir yıllık emek ve servet heder olmaktadır.

İlimizin ziraî istihsalinin başında bulunan:

a — Bağcılık,

b — Tütüncülük,

c — Kozacılık,

d — Sebze ve meyva devlet tarafından himaye gördüğü takdirde en kısa zamanda ihraç malları arasında geniş bir yer tutacaktır. Bu mahsullerimizin himayesi de yukarıda arzettiğimiz gibi, ŞARAP, FLÂTÜR, ve İPEK, KONSERVE fabrikaları ile TÛTÛN BAKIM EVİ ve TÛTÛN ANBARININ inşası ile mümkün olacaktır.

S O N S Ö Z

Yukarıda şirin Bileciğimizin ihtiyaçları kalem kalem kısa ve özlü olarak ele alındı. Hiç bir ihtiyacımız, biri istisna edilirse, milyonluk yatırımlardan değildir.

40 yıl fakrüzaruret içinde yaşamış bir ilin taleplerinin is'afı bir vazife olmuştur.

Arzulanan taleplerimiz yerine getirilinceye kadar çalışacağız. Hiç susmayacağız. Bu kere azimliyiz.. Hürmetlerimizle.

**BİLECİK SEHRİNİ KALKINDIRMA ve
GÜZELLEŞTİRME DERNEĞİ**